УДК 81'23:316.624:378

Я. О. Пренько

МОВНІ ЗАСОБИ ДИСКРЕДИТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ДИСКУРСІ БУЛІНГУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено мовні засоби дискредитації особистості в дискурсі булінгу серед здобувачів вищої освіти. Мета дослідження – визначити та систематизувати основні засоби мовної дискредитації. Матеріалом слугували висловлювання та комунікативні ситуації, характерні для агресивного дискурсу в освітньому середовищі. Методологічну основу дослідження становить комплексний підхід, що поєднує методи психолінгвістичного, лексико-семантичного, прагматичного й контекстуального аналізу, а також процедури систематизації й узагальнення отриманих даних. Встановлено, що дискредитація реалізується через експліцитну негативну оцінку та імпліцитні смисли, зокрема сарказм, риторичні запитання, порівняння й контекстуально зумовлені оцінні конструкції.

Ключові слова: *булінговий дискурс, вербальний булінг, дискредитація особистості, комунікативні стратегії, мовна агресія, мовні маркери, психолінгвістичний аналіз.*

Prenko, Ya. Language Means of Personality Discreditation in the Bullying Discourse of Higher Education Students. *The article presents a psycholinguistic analysis of the linguistic means of personality discreditation within the bullying discourse of higher education students. The relevance of the study is driven by the necessity to identify the linguistic mechanisms through which a negative image of the addressee is constructed in aggressive communication, their social and communicative status is diminished, and their personal, intellectual, and professional qualities are devalued. The aim of the research is to identify and systematize the primary linguistic means used to discredit individuals in bullying situations, as well as to determine their communicative and pragmatic functions. The empirical material comprises utterances and communicative interactions representative of aggressive discourse in the student environment. The study employs psycholinguistic, lexical-semantic, pragmatic, and contextual analysis, alongside methods of systematization and generalization. The findings reveal the main categories of discrediting linguistic means: negative nominations and offensive characterizations; evaluative statements aimed at personal devaluation; constructions undermining intellectual and professional capabilities; comparative and contrastive patterns; accusations and attribution of negative traits; sarcastic and ironic utterances; and means of public humiliation. It is established that discreditation operates both explicitly – through direct negative evaluation – and implicitly – via underlying meanings, sarcasm, rhetorical questions, comparisons, and context-dependent evaluative structures. The functional role of*

https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.17

CC BY NC

these linguistic tools extends beyond mere expression of aggression to lowering the addressee's status, eroding their authority, imposing negative self-evaluation, and reinforcing social isolation. The practical significance of the research lies in utilizing the identified linguistic markers for the early detection of verbal bullying in educational settings and establishing psycholinguistic criteria for their identification

Keywords: *bullying discourse, communicative strategies, linguistic markers, personality discreditation, psycholinguistic analysis, verbal aggression, verbal bullying.*

Вступ

Академічна комунікація – середовище, у якому мовлення забезпечує не лише обмін інформацією, передавання знань і координацію спільної діяльності, а й формування соціальних позицій, конструювання особистісної ідентичності та встановлення символічних меж між учасниками освітнього процесу. За допомогою мовних засобів здобувач вищої освіти може утверджувати власну компетентність, демонструвати належність до академічної спільноти, здобувати визнання або, навпаки, зазнавати знецінення й комунікативної невдачі. Особливої актуальності в цьому контексті набуває проблема дискредитації особистості в дискурсі булінгу. Її складність полягає в тому, що негативний вплив може реалізовуватися і через прямі образи, погрози, інвективні номінації, і через зовні нейтральні висловлювання, іронічні зауваження, псевдоаргументовані судження, натяки на некомпетентність, категоричні оцінки професійних перспектив або твердження про небажаність адресата для академічної групи. За таких умов одиницею аналізу не може бути лише окреме образливе слово. Необхідно досліджувати, як мовна форма корелює з оцінним змістом, комунікативним наміром, попередніми репліками, реакціями учасників і соціальними наслідками взаємодії. Одне й те саме висловлювання залежно від контексту може бути конструктивною критикою, емоційною реакцією на конфлікт або елементом систематичного дискредитувального впливу.

У психолінгвістичній перспективі принципово важливо встановити, як негативно оцінне повідомлення інтерпретується адресатом, яким чином воно актуалізує соціально значущі характеристики особистості та за яких комунікативних умов може сприяти закріпленню її негативного образу. Водночас психологічні наслідки мовленнєвого впливу не можна вважати автоматичними: вони залежать від

індивідуального досвіду, соціальної підтримки, ситуації спілкування та інших чинників, що потребують окремого емпіричного вивчення.

Для середовища вищої освіти специфічними об'єктами дискредитації стають інтелектуальні здібності, навчальні досягнення, професійна перспективність, здатність аргументувати власну позицію, моральна надійність і право на повноцінну участь у спільній діяльності. Через систематичне негативне оцінювання цих характеристик може формуватися образ особи, чиї академічні результати заздалегідь сприймаються як недостатні, а її присутність у групі – як небажана. Проте не кожне негативне висловлювання є булінгом. Критика навчального результату, незгода з позицією співрозмовника, одиничний конфлікт і систематичне переслідування мають різні комунікативні характеристики. Тому лінгвістична ідентифікація потенційно дискредитувальних висловлювань повинна бути відокремлена від остаточної кваліфікації ситуації як булінгу. Наукова проблема полягає в розробленні психолінгвістичної моделі, яка пояснювала б не лише те, *якими мовними засобами* дискредитується особистість, а й те, *які комунікативні функції* виконують ці засоби, *як вони взаємодіють* у дискурсі та *за яких умов* можуть брати участь у конструюванні стійкого негативного образу адресата.

Теоретичним підґрунтям дослідження стали положення теорії мовленнєвих актів Дж. Остіна та Дж. Серля (Austin, 1962; Searle, 1969), прагматичної теорії Г. Грайса (Grice, 1989), концепції соціальної стигми Е. Ґофмана (Goffman, 1963) й критичного дискурс-аналізу Н. Феркло (Fairclough, 2010) та Т. ван Дейка (Van Dijk, 2008).

Теорія мовленнєвих актів дає змогу розглядати висловлювання як дію, що має певну комунікативну спрямованість і потенційні наслідки для адресата. У контексті дискредитації це означає, що негативний зміст висловлювання необхідно співвідносити з його функцією: повідомити про помилку, висловити незгоду, принизити, поставити під сумнів компетентність або вплинути на ставлення інших учасників до конкретної особи. Прагматичний підхід Г. Грайса (Grice, 1989) створює підстави для аналізу імпліцитних механізмів негативного оцінювання. Іронія, натяки, риторичні запитання та висловлювання з подвійним смислом можуть передавати негативне повідомлення без прямої номінації небажаної якості. Їхня інтерпретація залежить від контексту, спільних знань учасників і комунікативних очікувань.

Концепція соціальної стигми Е. Ґофмана (Goffman, 1963) дає змогу осмислити негативну номінацію як потенційний механізм редукції особистості до окремої небажаної характеристики. Якщо така характеристика систематично відтворюється в комунікації, вона може почати визначати сприйняття адресата незалежно від повноти інформації про нього. Критичний дискурс-аналіз, представлений у працях Н. Феркло та Т. ван Дейка (Fairclough, 2010; Van Dijk, 2008), спрямовує увагу на взаємозв'язок мовлення, соціальних відносин і нерівності. У межах цього підходу дискредитація постає не лише як індивідуальний акт негативного оцінювання, а й як потенційний механізм відтворення групової ієрархії, асиметрії спілкування та витіснення з соціуму.

Для розмежування булінгу й одиничних конфліктів принциповими є дослідження Д. Олвеуса (Олвеус, 1993: 26), у яких повторюваність негативних дій і дисбаланс сил розглядаються як суттєві ознаки булінгу. Водночас застосування цих положень до вищої освіти потребує врахування специфіки студентської взаємодії, неформальних групових ієрархій та цифрових каналів комунікації.

Узагальнюючи зазначені підходи, дискредитацію особистості в цій статті визначаємо як комунікативно організований процес негативного позиціювання адресата, що реалізується через приписування йому небажаних характеристик, знецінення його діяльності або підрив довіри до нього та за певних соціально-комунікативних умов може сприяти зниженню його статусу в академічній спільноті. Це робоче визначення акцентує увагу на функції мовлення, але не передбачає, що будь-яке негативне судження обов'язково має дискредитаційну спрямованість.

Мета статті – комплексне психолінгвістичне дослідження мовних засобів знецінення особистості в дискурсі булінгу серед здобувачів вищої освіти шляхом виявлення стійких вербальних моделей і прагматичних інструментів реалізації дискредитаційного впливу.

Предмет дослідження становлять функціональні особливості й структурні моделі лексико-семантичних, синтаксичних і комунікативно-прагматичних засобів дискредитації особистості в булінговому просторі студентства, орієнтовані на нівелювання особистісного, інтелектуального, соціокомунікативного й кваліфікаційного статусу адресата.

Досягнення поставленої мети пов'язане із вирішенням таких проміжних **завдань:** конкретизувати теоретичні положення щодо трактування дискредитації особистості як базового мовленнєвого інструменту в системі вербальної агресії та булінгу; виокремити й упорядкувати ключові лексико-семантичні, синтаксичні й прагматичні ресурси мови, залучені до процесів дискредитації особистості в комунікації з елементами булінгу; здійснити класифікацію мовних засобів дискредитації за їхньою комунікативною спрямованістю; детально вивчити прямі й приховані способи реалізації дискредитувального впливу в поєднанні з тим, як формально-структурні параметри висловлювань зумовлюють їхній прагматичний ефект у ситуаціях булінгу; установити стійкі вербальні моделі, використовувані для формування негативного іміджу об'єкта булінгу й штучного зниження його соціокомунікативного статусу; обґрунтувати доцільність застосування виявлених лінгвістичних маркерів як об'єктивних орієнтирів для фіксації фактів словесного насилля в освітньому просторі.

Методи дослідження

У роботі використані семантичний (для аналізу лексичного значення та внутрішньої семантики слів і виразів, які використовуються для дискредитації студента), контекстуально-прагматичний (дозволяє реконструювати ситуативний контекст булінгу (навчальна аудиторія, студентський чат, неформальне спілкування) та пояснити, як зовнішні чинники посилюють чи модифікують мовленнєвий удар кривдника), прагмалінгвістичний (допомагає з'ясувати, за допомогою яких прагматичних стратегій і тактик здійснюється мовленнєвий вплив на жертву і як реалізується прихована чи пряма агресія адресанта) методи та елементи дискурсивного аналізу (дозволяють проаналізувати, як у мовленнєвих моделях відображаються та експлуатуються специфічні для закладу вищої освіти соціальні ролі, статуси *(«відмінник», «аутсайдер», «староста»*), ієрархія та групова динаміка здобувачів освіти). Класифікаційно-типологічний метод використовується для розроблення авторської системи категорій. Матеріалом для практичного аналізу стали дані, отримані під час опитування 46 здобувачів вищої освіти Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, а також спостереження

за комунікацією студентів. У роботі використано мовні приклади, що ілюструють характерні засоби та механізми дискредитації; їх інтерпретацію здійснено з урахуванням контексту й комунікативної функції. Приклади, змодельовані авторкою з дослідницькою метою, розглядаються як ілюстративний матеріал, а не як дослівні висловлювання учасників опитування. Наведені мовні приклади ілюструють результати спостережень за реальною студентською комунікацією.

Виклад основного матеріалу

Для уникнення поняттєвого змішування необхідно розмежувати три взаємопов'язані категорії. Вербальна агресія характеризується мовленнєвою поведінкою, спрямованою на словесне завдання шкоди, приниження, залякування або демонстрацію ворожості. Мовленнєва агресія – базовий інструмент здійснення булінгу. Використання вербального ресурсу як чинника деструктивного впливу на особистість відображено у науковому доробку Н. Кухар, А. Скорофатової та інших дослідників. З погляду психолінгвістики цей напрям потребує чіткого розмежування між дефініціями мовної агресії та дискредитації. Якщо перший термін відображає загальне, багатовекторне поле агресивних висловлювань, то дискредитація передусім спрямована на створення негативного іміджу особистості, знищення її професійного визнання, позицій у соціумі чи руйнацію внутрішньої самооцінки (Кухар, 2019: 102; Скорофатова, 2024: 29). Дискредитація особистості визначається насамперед функціональною спрямованістю комунікації – послабити довіру до адресата, знизити його авторитет, сформувати негативне уявлення про його особистісні чи професійні характеристики. Булінговий дискурс розглядають як сукупність взаємопов'язаних комунікативних практик, у межах яких вербальні та інші негативні дії можуть набувати систематичного характеру й відтворювати нерівність між учасниками. Дискредитація може бути одним із механізмів вербальної агресії та одним із компонентів булінгового дискурсу, проте ці поняття не тотожні. Знецінювальне висловлювання може функціювати поза ситуацією булінгу, а булінг може реалізовуватися не лише мовними засобами. Це розмежування методологічно важливе: предметом лінгвістичного аналізу можуть бути формальні ознаки й комунікативні функції висловлювань, тоді як кваліфікація ситуації як булінгу потребує комплексного врахування поведінки учасників у часі.

Булінг у студентському середовищі варто інтерпретувати не просто як соціальну чи психологічну проблему, а передусім як особливу модель комунікативної взаємодії, де мовлення перетворюється на цілеспрямований засіб приниження гідності, компрометації особистості, її ізоляції від колективу й штучного заниження соціокомунікативного статусу. Визначальними ознаками булінгу Д. Олвеус називає систематичність негативних дій, дисбаланс сил між учасниками та цілеспрямованість на заподіяння психологічної шкоди. У мовленнєвій площині ці деструктивні характеристики матеріалізуються через повторюваність негативних номінацій, узагальнюваних оцінок, безпідставних звинувачень, висміювання та інших агресивних комунікативних актів (Olweus, 1993: 26).

Методологічним підґрунтям дослідження слугує концепція Ф. Бацевича, який інтерпретує комунікативний процес як багатоаспектну мовленнєву взаємодію, зумовлену не лише параметрами мовного коду, а й комплексом соціальних, культурних, прагматичних і психологічних чинників. Зокрема, у праці «Основи комунікативної лінгвістики» дослідник зосереджує увагу на категоріях дискурсу, мовленнєвого акта й комунікативної ситуації, підтверджуючи потребу аналізувати мовні ресурси в нерозривному зв'язку з позамовним контекстом. У вивченні природи булінгу такий підхід має вирішальне значення, оскільки одне й те саме слово може змінювати своє семантичне значення під впливом ситуативного контексту, взаємних ролей мовців, їхніх комунікативних намірів і загальної атмосфери спілкування. Тож факт дискредитації особи неможливо встановити лише на підставі наявності слів із негативним забарвленням, оскільки її ідентифікація та фіксація потребують всебічного дослідження мовленнєвого акта, наміру агресора, умов комунікації та наслідків висловлювання для реципієнта (Бацевич, 2004: 136–140). Наведений комунікативно-прагматичний підхід і став основою для аналізу вербальних проявів булінгу в студентському середовищі.

Реалізація дискредитаційних намірів у тексті чи висловлюванні забезпечується ресурсами лексичного, синтаксичного й прагматичного рівнів мови (Корнієнко, 2018: 45). Якщо аналізувати безпосередньо лексику, то основними інструментами дискредитації постають образливі найменування адресата, навішування соціальних ярликів, прізвиська в поєднанні зі словами з вираженою негативною оцінністю:

«невдаха», «слабак», «тупий», «бездарний», «нуль», «проблемний». Поодинокі випадки використання таких одиниць можна кваліфікувати як контекстуальну образу, натомість їхня регулярна повторюваність перетворює ці мовні знаки на інструмент соціального таврування людини. Наприклад, регулярне застосування до студента ярлика «невдаха» створює стійкий вербальний стереотип і поступово ця мовна одиниця перестає описувати окрему ситуативну невдачу й починає функціонувати як загальне визначення особистісних якостей людини.

Окремо варто виділити групу висловлювань, спрямованих на компрометацію професійної спроможності або інтелектуальних здібностей адресата. Для ілюстрації булінгових ситуацій використано змодельовані мовні конструкції: *«Ти взагалі розумієш, що говориш?», «Ти навіть простого завдання не можеш виконати», «З тебе ніякого фахівця не вийде», «Як ти взагалі вступив до університету?», «Ти нічого не розумієш у цій темі»*, що чітко демонструє специфіку такого впливу: замість критичного розбору конкретного висловлювання чи дії відбувається повне знецінення компетентності особи. Саме перехід від критики конкретного результату до негативної характеристики особистості – один із ключових маркерів дискредитації.

Матеріалом для аналізу слугували результати опитування 46 здобувачів вищої освіти Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, а також матеріали авторських спостережень за студентською комунікацією. Поєднання цих джерел дало змогу розглянути особливості сприйняття негативних висловлювань, розпізнавання прихованої мовленнєвої агресії та вибору комунікативних стратегій реагування.

Для аналізу матеріалу застосовано семантичний, контекстуально-прагматичний і прагмалінгвістичний методи, елементи дискурсивного аналізу та класифікаційно-типологічний метод. Семантичний метод використано для визначення лексичного значення та оцінного забарвлення мовних одиниць. Контекстуально-прагматичний аналіз передбачав урахування комунікативної ситуації, взаємин між співрозмовниками та умов інтерпретації висловлювань. Прагмалінгвістичний метод дав змогу дослідити стратегії й тактики мовленнєвого впливу, спрямованого на знецінення адресата або заперечення негативного характеру комунікації. Елементи дискурсивного аналізу використано для врахування соціальних ролей, статусних відносин

і групової динаміки в студентському середовищі. Класифікаційно-типологічний метод застосовано для систематизації мовних засобів за їхніми семантичними та прагматичними характеристиками.

Під час аналізу мовного матеріалу враховувалися такі критерії: наявність негативної характеристики особи; перенесення оцінки з результату діяльності на особистість; узагальнення негативних суджень; використання іронії та сарказму; знецінення досягнень; маскування негативного впливу під жарт; заперечення або применшення реакції адресата. Інтерпретація висловлювань здійснювалася з урахуванням контексту й комунікативної функції, оскільки окрема мовна ознака сама по собі ще не є достатньою підставою для висновку про наявність булінгу.

У межах опитування досліджувалися особливості сприйняття здобувачами вищої освіти висловлювань, які можуть містити приховану негативну оцінку, а також способи реагування на особисте знецінення. Для систематизації відповідей важливо розмежовувати розпізнавання іронії та сарказму, визначати об'єкт оцінювання й обирати відповідну комунікативну реакцію. Зокрема, інтерпретація висловлювання *«Ну ти, звичайно, геній»* після допущеної помилки залежить від контексту: за певних умов воно може сприйматися як саркастична оцінка, що ставить під сумнів компетентність адресата. Натомість висловлювання *«У твоїй роботі недостатньо джерел»* стосується конкретного результату діяльності, тоді як репліка *«Ти взагалі не вмієш працювати»* містить узагальнену негативну характеристику особи.

Окрему увагу приділено висловлюванням *«Ми просто жартуємо», «Не будь таким чутливим», «Ти що, гумору не розумієш?»*. У контексті попередньої образливої репліки вони можуть виконувати функцію заперечення або применшення її негативного впливу. У такому разі увага переноситься з поведінки мовця на реакцію адресата, яку подають як надмірну або необґрунтовану. Водночас комунікативну функцію таких висловлювань визначають не лише їхні буквальні значення, а й обставини вживання та характер взаємодії між учасниками.

Матеріали авторських спостережень аналізуємо окремо від відповідей респондентів. Під час спостереження увагу зосереджено на мовних конструкціях, які за певних умов можуть використовуватися для приниження, знецінення або підриву авторитету співрозмовника. До таких конструкцій належать іронічні репліки на кшталт *«Оце так професіонал», «Дуже розумно», «Молодець, як завжди», «Ну нарешті щось*

зміг зробити». Їхня прагматична функція залежить від ситуації спілкування, інтонації та попереднього мовленнєвого контексту. Якщо висловлювання не було зафіксоване дослівно в дослідницьких записах, його не можна подавати як пряму цитату з реальної комунікації.

Для поглибленого лінгвістичного аналізу також використано змодельовані авторські конструкції: *«Ну звичайно, наш експерт знову має свою геніальну думку»* та *«Не хвилюйся, ми вже зрозуміли, що від тебе багато не вимагатимеш»*. У першій конструкції слова *«експерт»* і *«геніальну»* в певному контексті можуть набувати саркастичного забарвлення й знецінювати думку адресата. У другій, зовні доброзичливій, формі висловлювання поєднується з негативним прогнозом щодо здібностей співрозмовника. Зазначені конструкції є аналітичними моделями, а не дослівними відповідями респондентів чи підтвердженими цитатами з авторських спостережень.

Асертивну мовленнєву поведінку ілюструють конструкції *«Якщо є зауваження до моєї роботи, скажи конкретно, що потрібно виправити»*, *«Я готовий обговорити помилку, але без образ»*, *«Прошу не переходити на особистості»*. Вони демонструють способи чіткого формулювання позиції, установлення комунікативних меж і повернення взаємодії до обговорення конкретної проблеми. Такі висловлювання дають змогу розмежувати оцінювання діяльності й негативну оцінку особистості. Водночас їх слід розглядати як ілюстрації асертивної комунікації, якщо вони не були безпосередньо зафіксовані в анкетах або дослідницьких записах.

У попередньому узагальненні результатів опитування наведено такі показники: конструктивна модель комунікативної поведінки – 75 %, асертивні механізми – 15 %, мовленнєва дезорієнтація – 10 %. Для коректної інтерпретації цих даних необхідно уточнити одиницю підрахунку та процедуру віднесення матеріалу до відповідних категорій. Якщо показники відображають частки респондентів, слід навести абсолютні значення та пояснити спосіб обчислення відсотків. Якщо вони отримані на основі відповідей на окремі запитання або зафіксованих комунікативних випадків, потрібно зазначити загальну кількість проаналізованих одиниць і правила їх класифікації.

З огляду на обсяг досліджуваної групи та її формування в межах одного закладу вищої освіти, результати характеризують досліджувану групу й не можуть автоматично поширюватися на всю студентську спільноту. Крім того, результати опитування щодо сприйняття

мовленнєвих ситуацій не є самостійним підтвердженням поширеності булінгу. Для кваліфікації ситуації як булінгу необхідно враховувати систематичність негативних дій, характер взаємин між учасниками та інші суттєві обставини.

Отже, розмежування результатів опитування, матеріалів авторських спостережень і змодельованих конструкцій дає змогу чіткіше визначити доказову базу дослідження. Поєднання зазначених джерел сприяє комплексному аналізу семантичних і прагматичних механізмів дискредитації, водночас забезпечуючи обережність у висновках щодо поширеності негативної комунікації та її можливих наслідків.

Важливим психолінгвістичним аспектом є здатність систематичних негативних оцінок ззовні перетворюватися на внутрішні вербальні структури об'єкта булінгу (Espelage & Hong, 2016: 126). Регулярне приписування особі деструктивних характеристик на кшталт «ти ні на що не здатний» трансформується у внутрішнє самовідчуття: «я нічого не можу», «ти слабкий» – як «я слабкий», «з тобою ніхто не хоче спілкуватися» – *як «зі мною ніхто не хоче спілкуватися»*. Таке ментальне перетворення не є автоматичним чи неминучим, проте демонструє ймовірний алгоритм, за якого агресивний зовнішній дискурс проникає в глибинну систему самооцінки особистості й закріплюється в ній.

Підсумовуючи аналіз мовних засобів дискредитації, варто підкреслити: деструктивна комунікація у просторі вищої школи не обмежується прямими образами. Вагоме місце в цьому процесі посідають приховані, завуальовані й іронічні мовленнєві форми, які хоч і важче піддаються фіксації, проте чинять не менш руйнівну психологічну дію. Прикладний вимір отриманих результатів полягає в можливості імплементації виокремлених маркерів у розробку діагностичного психолінгвістичного інструментарію, що сприятиме своєчасному виявленню фактів булінгу та формуванню в здобувачів вищої освіти здатності ідентифікувати приховані маніпуляції та захищати власні кордони в межах асертивної поведінки.

Висновки

Проведене дослідження доводить, що дискредитація є ключовим психолінгвістичним механізмом реалізації булінгу в середовищі здобувачів вищої освіти. Її специфіка полягає не лише у вираженні ворожого ставлення, а й передусім у конструюванні негативного іміджу

адресата, девальвації його соціального статусу, авторитету, академічної чи професійної компетентності та зниженні його самооцінки. Доведено, що вербальна дискредитація охоплює лексичний, синтаксичний і прагматичний рівні. Поширені її маркери – негативні номінації та ярлики, генералізації на кшталт *«ніколи», «знову», «завжди», «вічно»,* деструктивні характеристики інтелектуальних і професійних здібностей, порівняння, знецінення досягнень, риторичні запитання, апеляції до колективної думки, а також сарказм та іронія. Водночас наголошено, що окремо взятий мовний маркер не варто сприймати як безумовне свідчення булінгу, оскільки його об'єктивна кваліфікація можлива лише шляхом комплексної оцінки таких критеріїв, як систематичність вияву, комунікативна ситуація, інтенція агресора, статусна ієрархія учасників спілкування та реальний психоемоційний ефект, який висловлювання справляє на адресата. Доведено, що найбільшу складність для ідентифікації становлять латентні форми дискредитації, замасковані під жарт, дружнє кепкування, конструктивну критику чи зовні нейтральні висловлювання. Ключовим критерієм психолінгвістичного аналізу непрямого й саркастичного булінгу є саме дисонанс між буквальним змістом репліки та її глибинним прагматичним значенням.

Окрему увагу приділено психолінгвістичній кореляції між агресивним мовленнєвим середовищем і трансформаціями внутрішньої ментальної діяльності об'єкта булінгу. Систематичне повторення зневажливих характеристик запускає механізм інтеріоризації, за якого почуті ззовні фрази перетворюються на стійкі негативні автохарактеристики, що призводить до потенційного перетворення моделі «*ти нічого не можеш*» на *«я нічого не можу»* і засвідчує можливість переходу зовнішнього комунікативного насильства у сферу внутрішньої самодеструкції особи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в застосуванні виявлених мовних і прагматичних маркерів для ранньої діагностики булінгу в освітньому середовищі. Запропоновані критерії можуть слугувати підґрунтям для розроблення діагностичних опитувальників, психолінгвістичних карт спостереження, тренінгових програм із комунікативної безпеки, а також методичних рекомендацій щодо формування асертивної поведінки здобувачів вищої освіти та науково-педагогічного персоналу.

Подальший науковий пошук у цьому напрямі доцільно пов'язати зі збільшенням масштабів емпіричної вибірки та компаративним вивченням мовленнєвих схем булінгу в таких типах взаємодії, як *«здобувач – здобувач»* і *«викладач – здобувач»*, а також з кількісним визначенням частотності окремих лексичних, синтаксичних і прагматичних маркерів. Самостійну лінію наукового пошуку утворюватиме й вивчення взаємозалежностей між конкретними видами вербального насильства та специфікою перебігу внутрішніх мовленнєвих процесів у адресата. Разом із тим, у перспективі побудова комплексної психолінгвістичної схеми для розпізнавання латентного булінгу на ранніх етапах, яка передбачає синтез вербальних ознак агресії, умов контексту спілкування та поведінкових чи психологічних проявів з боку об'єкта впливу.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бацевич,** Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики.* Київ: Академія. 2. **Корнієнко**, А. (2018). Еволюція теорії мовленнєвих актів: від Дж. Остіна до Дж. Сьорла. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки, 164,* 45–49. 3. **Кухар,** Н. (2019). Вербальні вияви агресії в соціальних мережах (на матеріалі анкетування здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*, *28,* 99–106. 4. **Austin**, J. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press. 5. **Espelage,** D. L., & **Hong** J. (2016). *School climate, bullying, and student outcomes. In: Handbook of School Violence and Safety*. New York: Routledge, 129–145. 6. **Fairclough,** N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London ; New York: Routledge. 7. **Goffman**, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Prentice-Hall. 8. **Grice**, H. P. (1989*). Studies in the Way of Words*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press. 9. **Olweus, D.** (1993). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do.* Oxford: Blackwell Publishers. 10. **Salmivalli,** C. (2010) *Bullying and the peer group: A review. Aggression and Violent Behavior*. *15, 2*, 112–120. 11. **Searle**, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press. 12. **Searle**, J. R. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press. 13. **Skorofatova,** A. (2024). Invective discourse: the strategy of discreditation and speech tactics of its implementation (based on the material of the articles of the Ukrainian media «Ukrainska Pravda» and «Ukrainskyi Tyzhden» (2013–2024). *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*. *35, № 2 (2),* 29–35. 14. **Van Dijk**, T. A. (2008). *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press. 267 p.

REFERENCES

1. **Batsevych**, F. S. (2004) Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Fundamentals of Communicative Linguistics]. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian]. 2. **Korniienko**, A. (2018). Evoliutsiia teorii movlennievykh aktiv: vid Dzh. Ostina do Dzh. Sorla [The Evolution of Speech Act Theory: From J. Austin to J. Searle]. *Naukovi zapysky. Seriia: Filolohichni nauky – Scientific Notes. Series: Philological Sciences, 164,* 45–49 [in Ukrainian]. 3. **Kukhar**, N.

(2019) Verbalni vyiavy ahresii v sotsialnykh merezhakh (na materiali anketuvannia zdobuvachiv vyshchoi osvity pedahohichnykh spetsialnostei) [Verbal manifestations of aggression in social networks (based on a survey of higher education students majoring in pedagogical specialties)]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Filolohiia (movoznavstvo) – Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Philology (Linguistics)*, *28,* 99–106 [in Ukrainian]. 4. **Austin**, J. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press [in English]. 5. **Espelage,** D. L., & **Hong** J. (2016). *School climate, bullying, and student outcomes. In: Handbook of School Violence and Safety*. New York: Routledge, 129–145 [in English]. 6. **Fairclough,** N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London ; New York: Routledge [in English]. 7. **Goffman**, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Prentice-Hall [in English]. 8. **Grice**, H. P. (1989*). Studies in the Way of Words*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press [in English]. 9. **Olweus, D.** (1993). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do.* Oxford: Blackwell Publishers [in English]. 10. **Salmivalli,** C. (2010) *Bullying and the peer group: A review. Aggression and Violent Behavior. 15, 2*, 112–120 [in English]. 11. **Searle**, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press [in English]. 12. **Searle**, J. R. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press [in English]. 13. **Skorofatova**, A. O. (2024) Invective discourse: the strategy of discreditation and speech tactics of its implementation (based on the material of the articles of the Ukrainian media «Ukrainska Pravda» and «Ukrainskyi Tyzhden» (2013–2024)). *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism. 35, № 2 (2),* 29–35 [in English]. 14. **Van Dijk**, T. A. (2008). *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press. 267 p. [in English].

Пренько Яна Олегівна – аспірантка кафедри української мови імені професора Л. А. Лисиченко, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; вул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002, Україна.

E-mail: yana013@ukr.net

https://orcid.org/0000-0002-6223-7850

Prenko, Yana – PhD student at the Professor L. Lysychenko Ukrainian Language Department, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; 29 Alchevskikh St., Kharkiv, 61002, Ukraine.

Дата першого надходження статті до видання – 16 вересня 2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 11 жовтня 2026 р.

Дата публікації статті у виданні – 20 листопада 2026 р.

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Пренько Я. О. Мовні засоби дискредитації особистості в дискурсі булінгу здобувачів вищої освіти. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2026. Вип. 65. С. 214–227. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.17

APA: Пренько, Я. О. (2026). Мовні засоби дискредитації особистості в дискурсі булінгу здобувачів вищої освіти. Лінгвістичні дослідження, 65, 214–227, DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.17